

Praksisbeskrivelse – Skabende udtryksformer.

Ergoterapeut Inge Degn Johansson.

Min baggrund:

Jeg er uddannet som ergoterapeut i 1998. Jeg er oprindelig uddannet som væver hos væveren Jette Nevers. Jeg har arbejdet og udstillet som billedkunstner (eksperimenterende tekstilkunst/blandform) i 15 år inden jeg uddannede mig som ergoterapeut.

Jeg har deltaget i et kunstterapeutisk ugekursus på Institut for Kunstterapi med Hellen Lassen som underviser: "Kroppens billeder". Desuden har jeg deltaget i introduktionskursus til Vedfelts kybernetisk psykoterapi.

Da jeg selv var udøvende kunstner fik jeg interesse for psykiatribrugeres billedskabende virksomhed og læste en del om emnet. Viden herfra og erfaringer fra min egen billedskabende virksomhed har givet mig en tro på, at det at arbejde med billeder i en eller anden form i sig selv kan have et udviklende eller terapeutisk formål. Billedet giver én mulighed for at udtrykke tanker og følelser i en anden og mere konkret form end ord. Konkret fordi tanker og følelser udtrykkes i et materiale. Der opstår en anden form for erkendelsesproces i den billedskabende proces. Den billedskabende proces giver mulighed for en dialog mellem værket og den skabende. Det skabende menneske udtrykker sig i billedet, men billedet kan give udtryk for mere end det, der bevidst er skabt. Her ved opstår dialogen. Ord kan sige meget, men de kan også snakke udenom. Billedet giver en mulighed for at gå bagom ordene. Når billedet har sin egen eksistens, sin egen fremtrædelsesform, bliver det muligt at samtale om det. Sætte ord på det erkendte. Men den billedskabende proces har en værdi i sig selv. Det erkendte kan måske ikke udtrykkes i ord her og nu, men udtrykkes i billedet i en symbolsk form. Tiden kan gøre, at man senere kan få øje på, hvad det var man gav udtryk for i netop det billede. Når jeg taler om billeder, tænker jeg på billedskabende virksomhed i bred forstand: Maleri, tegning, skulptur, tekstilkunst, blandform m.m. Endelig er der også muligheder for at udtrykke sig i bevægelse, dans, lyd og musik om end i en mere "flygtig" form. Det er min erfaring, at det kan være gavnligt at vekselvirke mellem de forskellige udtryksformer. Vekselvirkningen kan være med til at åbne yderligere op, således at erkendelsen kan blive dybere. - Min tilgang til den billedskabende proces må betegnes som fænomenologisk.

Beskrivelse af et forløb: Billedskole for psykisk syge.

Formål:

Jeg er tovholder i et bostøtteprojekt for psykisk syge i Køge. Vores projekt har som formål at igangsætte aktiviteter, som kan være netværksskabende for brugerne og som er i overensstemmelse med de enkelte brugeres handleplaner.

Den billedskabende proces har som formål at have fokus på brugernes ressourcer og give dem mulighed for at udvikle disse ressourcer i samvær med andre. Et samvær som bliver mere trygt, fordi der er mulighed for at lave noget sammen. Aktiviteten kommer til at fungere som en "Buffer" mellem brugeren og de andre. Den direkte kontakt opleves ofte som skræmmende og svær at give indhold. Aktiviteten kan skabe et beskyttende rum om den enkelte. Den billedskabende proces giver endvidere mulighed for at udtrykke tanker og følelser i en anden form end ord og via værket formidle dette til andre.

Målgruppe:

Tre af vores brugere ønskede at deltage i undervisning i tegning og maling. Vi indledte et samarbejde med FAP (Foreningen af Psykiatribrugere) og det lokale værethed, Den gule Dør. Her har de et maleværksted, hvor nogle af FAP-medlemmerne kommer i forvejen. Der var i alt 9 brugere, der ønskede at deltage i alderen 22 – 62 år. Der er tale om brugere, der alle bor i eget hjem med mere eller mindre støtte. Brugere har problemer med at benytte eksisterende undervisningstilbud i lokalsamfundet, idet de oplever det som utrygt og har vanskeligt ved den sociale kontakt. Nogle af brugerne har en tilbøjelighed til at isolere sig i eget hjem og får det hermed dårligere psykisk.

Samarbejdspartnere:

Vi kontaktede Billedskolen Kunstmuseet Køge Skitsesamling for at få dem til at forestå undervisningen. Maleren Ole Holm underviste brugerne. Jeg deltog for at støtte og motivere brugerne, ligesom jeg supplerede undervisningen. Der deltog desuden en medarbejder fra værestedet, som støttede op om de brugere, han kendte fra værestedet.

Tidsplan og fysiske rammer:

Vi mødtes en gang om ugen i tre timer i alt ti gange. Undervisningen foregik i et værkstedslokale, som hører under det botilbud, som bostøtten er tilknyttet. Denne beliggenhed gjorde det trygt for brugerne at deltage. Samtidig ligger lokalet tæt på værestedet, hvilket viste sig at være en fordel i forhold til at låne materialer m.m.

Indhold og forløb:

Undervisningen tog udgangspunkt i den enkelte bruger og det de ønskede at male eller tegne. Der blev arbejdet med acrylfarver, akvarel, ecolinefarver, blyant, polyfila på lærred eller papir. Der var enkelte fælles oplæg f.eks. farvelære, perspektiv, motiv og portræt. Hver undervisningssession begyndt med, at vi havde en snak om den enkeltes billeder: hvordan gik det? Var der problemer og behov for forslag til at komme videre? Hvad skulle der arbejdes videre med? Brugerne arbejdede herefter videre med deres billeder og fik løbende individuel vejledning og inspiration til at komme videre i den billedskabende proces. Som processen skred frem, blev nogle af brugerne ligeledes inspireret af hinandens billeder. – Der blev holdt pauser efter behov.

Forløbet sluttede med en udstilling på Kunstmuseet Køge Skitsesamling i Billedskolens lokaler med der til hørende fernisering og omtale i pressen.

Evaluerig:

Brugerne fungerede godt sammen og der opstod efterhånden et fint kammeratskab i gruppen. Stemningen var afslappet og anerkendende. De der havde mest ud af den billedskabende proces blev optaget af processen og kom i flow.

En af de brugere, som er tilbøjelig til at isolere sig socialt, blev meget optaget af processen og oplevede det som et frirum, hvor der var en anledning til at komme hjemmefra og lade sig opsluge af noget, som hun er god til. Opdagede til sin egen overraskelse, at det ikke generede hende, at arbejde med billeder sammen med andre. Hun mener, at det at arbejde med billeder kan blive en måde at komme videre i sit liv. At gøre sig gældende og få nye muligheder.

En anden bruger oplever, at det at male har forløst hendes sygdom. Hun opdagede, at der var noget at hun var god til, hvilket fik hende til at glemme sine problemer og hun følte sig frigjort. Oplever at hun er på vej tilbage til livet.

En tredje bruger fortæller, at hun er blevet mere opmærksom på sine omgivelser og lægger mærke til detaljer, som hun ikke så før. F.eks. farver og former på blomster og hvordan en maler, som hun så på en kunstudstilling, har fået malet lyset, der reflekteres fra en perle.

To af brugerne fra bostøtten har fået mod på at deltage i malegruppen i værestedet, hvad de ellers ikke havde tidligere. Dette angiver de skyldes, at de er blevet mere trygge ved de andre.

Nogle af brugerne kom ikke rigtigt i gang med at lave billeder eller kom kun lejlighedsvis, dels p.g.a. personlige problemer dels p.g.a. at det ikke fangede deres interesse. Efter at forløbet er afsluttet, har nogle af brugerne tilkendegivet, at de synes, at der var for lidt decideret undervisning. De savnede flere oplæg og undervisning i teknikker. De følte sig lost, når de skulle kaste sig ud i processen uden et konkret udgangspunkt eller instruktion. Opgaven blev stillet for åben for dem. Nogen synes også, at vores eksterne lærer var for skrap i sin måde at kommunikere på, og de derfor havde svært ved at møde op og måtte motiveres af det psykiatrifaglige personale. Dette kan nok tilskrives, at den pågældende ikke havde kendskab til at arbejde med denne målgruppe i forvejen.

Konklusion:

Brugerne har alt i alt været glade for at deltage i gruppen og vil gerne fortsætte, ligesom der er andre, der gerne vil være med. Vi skal have fundet ud af, hvordan det kan finansieres, ligesom vi vil undersøge muligheden for at få en anden underviser, der er mere egnet til målgruppen. På langsiget har vi talt om, at det vil være godt, hvis billedskolen kan udvikle sig til at være et billedværksted, hvor brugerne med støtte kan komme og arbejde mere selvstændigt med skabende udtryksformer. Altså med en mere individuel tilgang og med mulighed for at deltage under forskellige former. F.eks. ønsker nogen måske ikke at komme hver gang, mens andre kun ønsker at deltage i et udstillingsfællesskab. Altså et mere åbent tilbud, hvor der dog stadig skal være mulighed for undervisning og inspiration, hvis det er det, man ønsker. På længere sigt kan der måske blive mulighed for, at brugere, der har ressourcer inden for det billedskabende, kan fungere som brugerlærere, hvor de støtter de andre i processen.

Jeg synes, at nogle af udsagnene fra brugerne tyder på, at den billedskabende proces, kan blive en del af en recoveryproces, hvis det er noget, de bliver grebet af.